

УДК 338.43:339.13:635.9(477)
JEL Classification: F14, Q13, L11

DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.2.25>

Колесніков А.В.,
*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 "Економіка",
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0187-7558>,
Академія праці, соціальних відносин та туризму, м. Київ*

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ КВІТНИКАРСТВА УКРАЇНИ ЯК ЧИННИКІВ ЕКОНОМІКИ ВІДНОВЛЕННЯ

Kolesnikov A.V.,
*applicant for the third level education PhD degree specialty 051
"Economics",
Academy of Labour, Social Relations and Tourism, Kyiv*

ANALYSIS OF THE EXTERNAL ECONOMIC PARAMETERS OF UKRAINE'S FLORICULTURE MARKET AS FACTORS OF THE RECOVERY ECONOMY

Постановка проблеми. Повномасштабна військова агресія стала масштабним шоком для національної економіки та галузі квітництва, суттєво трансформувавши структуру виробництва, ринки збуту, логістичні зв'язки та динаміку зайнятості. У таких умовах виникає потреба в ідентифікації секторів, здатних стати каталізаторами економічного відновлення. Особливий інтерес становлять галузі з невисоким бар'єром входу, швидким виробничим циклом, трудомісткою структурою та потенціалом до нарощування експорту. Одним із таких сегментів виступає квітництво – гнучкий за структурою, високорентабельний за умов правильної організації та адаптивний до умов обмежених інвестицій.

Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, історичний досвід вирощування декоративних культур, сформований внутрішній ринок та логістична близькість до європейського споживача створюють потенційні передумови для активізації квітницького бізнесу в Україні. Водночас, галузь може бути розглянута як складова «економіки відновлення» – тобто економічної системи, орієнтованої на ефективну мобілізацію внутрішніх ресурсів, швидку зайнятість, імпортозаміщення та диверсифікований експорт. У цьому контексті розвиток квітництва потребує глибшого аналізу як з точки зору внутрішніх резервів, так і з позиції міжнародної ринкової інтеграції та ролі зовнішніх інструментів підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексне визначення суспільної ролі квітництва в Україні повинно базуватися на оцінюванні різних чинників її функціонування, серед яких важливе значення мають зовнішньоекономічні чинники, що впливають на експортні та імпорتنі операції. Використання цих чинників дає додаткові переваги вітчизняним суб'єктам галузі в отриманні більшого рівня доходів за рахунок використання своїх відносних переваг у реалізації на зовнішньому ринку власних квітів та квітницької продукції. Важливим для України, в цьому відношенні, є також і аналіз особливостей імпорту квітів та квітницької продукції з метою формування вітчизняної продукції та можливої заміни нею аналогічної імпортованої квітницької продукції.

Питання економіки відновлення та ролі різних галузей в її становленні привертати до себе увагу багатьох вчених з різних країн. Так, один з акцентів дослідження Biggs, Schlüter & Schoon [1] полягав в аналізі принципів відновлення соціо-екологічних систем через забезпечення резильєнтності. Своєю чергою, Mazzucato & Kattel [2] досліджували вплив державного сектору на акумулювання ресурсів для «економіки відновлення» в умовах криз. A Hallegatte, Rentschler & Walsh [3] запропонували концепцію «building back better» як основу для інклюзивної та стійкої післякризової реконструкції.

Серед вітчизняних науковців дослідженню різних аспектів ринку квітів та квітницької продукції присвятили свої роботи Голодюк Г., Гургула Н. [4], Донцова І., Гаврилишин В. [5], Мелашенко К., Сльозка Є., Гхазалі Н., Білоброва І., Граб Р. [6]. Акцентом досліджень науковців Шварц І., Безсмертна О., Краєвська А., Пелешок А. [7] був розгляд даного ринку в контексті можливостей логістичного підходу. Крізь призму євроінтеграційного підходу України даний ринок розглядали Бутко М., Соломаха І. [8].

Зазначені дослідження створюють наукове підґрунтя для подальшого аналізу зовнішньоекономічних параметрів і визначення місткості внутрішнього ринку квітникарської продукції України.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз зовнішньоекономічних параметрів ринку квітникарської продукції в Україні в контексті розгляду галузі як однієї з пріоритетних в економіці відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз зовнішньої торгівлі дозволяє комплексно оцінити ефективність функціонування квітникарського бізнесу. Імпортна складова забезпечує безперервність пропозиції на внутрішньому ринку, особливо в міжсезоння, тоді як експорт створює умови для отримання валютної виручки, диверсифікації ринків збуту та підвищення конкурентоспроможності виробників. Важливе значення має деталізація квітникарської продукції відповідно до її специфіки, адже специфіка ринкового просування зрізаних квітів, живих рослин, цибулин і декоративної зелені істотно різниться за сезонністю, логістикою та ціноутворенням.

Класифікація продукції за УКТЗЕД (група 06) дозволяє системно досліджувати обсяги експорту та імпорту, а також формувати аналітичну базу для управлінських рішень та стратегічного планування розвитку галузі (табл. 1). Розгляд специфіки квітникарської продукції в міжнародній торгівлі (табл. 1) обумовлює необхідність детальної класифікації товарів за їх природою, зокрема: цибулини та кореневища, живі рослини та розсада, зрізані квіти та бутони, декоративне листя та зелень тощо. Така деталізація дозволяє більш точно аналізувати зовнішньоекономічну активність та оцінювати ефективність функціонування квіткового бізнесу в умовах глобальної конкуренції та економіки відновлення в контексті необхідності подолання наслідків війни.

Таблиця 1

Специфіка квітникарської продукції за кодами УКТЗЕД

Код УКТЗЕД	Найменування товарної позиції	Приклади продукції	Призначення / Особливості ринку
0601	Цибулини, бульби, кореневища, корені	Тюльпани, гладіолуси, лілії	Для висадки та вирощування; високий експортний попит навесні
0602	Інші живі рослини, живці, розсада	Орхідеї, декоративні кущі, розсада квітів	Реалізація через садові центри, тепличні господарства
0603	Зрізані квіти та бутони	Троянди, гвоздики, хризантеми, лілії	Основний сегмент імпорту та експорту; потребує швидкої логістики
0604	Листя, гілки та інші частини рослин без квітів	Декоративна зелень, аспарагус, евкالیпт	Для флористики та ландшафтного дизайну, нішевий експорт

Джерело: [9]

Експортно-імпортна діяльність є одним із ключових чинників розвитку сучасного квітництва, оскільки визначає рівень інтеграції галузі у глобальну економіку, впливає на обсяги виробництва та прибутковість бізнесу. Український ринок квітів та квітникарської продукції тривалий час формувався під впливом імпорту, зокрема завдяки постачанню зрізаних квітів, цибулин та декоративної зелені з Нідерландів, Туреччини, Еквадору, Кенії та інших країн. Водночас зростання внутрішнього виробництва та прагнення до імпортозаміщення в останні роки відкрили нові можливості для виходу української продукції на міжнародні ринки.

Імпорт квітникарської продукції в Україну тривалий час залишався визначальним фактором формування ринкової пропозиції, чисельна характеристика квітникарської продукції якого представлена у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка імпорту квітникарської продукції в Україну у розрізі товарних позицій за 2020–2024 роки

Показники	Код і найменування позиції товару за УКТЗЕД				Разом
	Цибулини, бульби, кореневища	Інші живі рослини; міцелій грибів	Зрізані квітки та пуп'янки	Листя, гілки, трави, мохи та лишайники	
	0601	0602	0603	0604	
1	2	3	4	5	6
2020 рік					
Вартість, тис. дол. США	8207	24951	13866	1823	48847
Питома вага в загальному обсязі імпорту, %	0,015	0,046	0,026	0,003	0,090
у відсотках у межах групи продукції квітництва	16,8	51,1	28,4	3,7	100
Вага нетто, т	5561	15319	8936	1314	x

продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
2021 рік					
Вартість, тис. дол. США	14541	35071	20632	3504	73748
Питома вага в загальному обсязі імпорту, %	0,020	0,048	0,028	0,005	0,101
у % до рівня 2020 р.	177,2	140,6	148,8	192,2	151,0
Вага нетто, т	7209	20473	5440	2918	х
2022 рік					
Вартість, тис. дол. США	8030	14344	24591	1671	48636
Питома вага в загальному обсязі імпорту, %	0,013	0,024	0,041	0,003	0,082
у % до рівня 2020 р.	97,8	57,5	177,3	91,7	99,6
у % до рівня попереднього року	55,2	40,9	119,2	47,7	65,9
Вага нетто, т	2956	8432	4574	1179	х
2023 рік					
Вартість, тис. дол. США	9496	24746	7483	2026	43751
Питома вага в загальному обсязі імпорту, %	0,015	0,039	0,012	0,003	0,069
у % до рівня 2020 р.	115,7	99,2	54,0	111,1	89,6
у % до рівня попереднього року	118,3	172,5	30,4	121,2	90,0
Вага нетто, т	3515	20135	1621	1088	х
2024 рік					
Вартість, тис. дол. США	10409	34861	7955	2145	55370
Питома вага в загальному обсязі імпорту, %	0,015	0,049	0,011	0,003	0,078
у відсотках у межах групи продукції квітникарства	18,8	63,0	14,4	3,9	100
у % до рівня 2020 р.	126,8	139,7	57,4	117,7	113,4
у % до рівня попереднього року	109,6	140,9	106,3	105,9	126,6
Вага нетто, т	2957	24009	1533	1249	х

Джерело: сформовано на основі [10–14]

Зрізані квіти, посадковий матеріал, цибулини та декоративна зелень імпортувалися у великій кількості, часто витісняючи вітчизняного виробника через нижчу собівартість, наявність логістичних ланцюгів та міжнародну сертифікацію продукції, що є одними з переважаючих міжнародних інструментів забезпечення функціонування не тільки квітникарського, а будь-якого бізнесу. Умови війни, порушення логістики, зміна споживчих пріоритетів і девальвація національної валюти актуалізували питання імпортозаміщення. Аналіз тенденцій імпорту дозволяє виявити критичні позиції, залежність внутрішнього ринку від зовнішніх поставок та окреслити перспективи для розширення внутрішнього виробництва, нарощення потенціалу якого в Україні можна використовувати в стратегічному відношенні вже для виходу на окремі квітникарські сегменти міжнародних ринків.

Упродовж 2020–2024 років імпорт квітникарської продукції в Україну демонстрував нестійку динаміку, обумовлену як глобальними економічними процесами, так і внутрішніми викликами, зокрема, повномасштабною війною (табл. 2).

Аналіз тенденцій зміни імпорту по квітникарській продукції за аналізований період, з 2020 р. по 2024 р., дає нам підстави для виділення чотирьох етапів: перший – зростання (з 2020 р. по 2021 р.), другий – зменшення (2022 р.), третій – адаптаційний (2023 р.) та четвертий – відновлення у 2024 р.

Більш детально характеризуючи особливості першого виділеного періоду, слід вказати, що завдяки активізації попиту та стабілізації логістики у 2021 р. порівняно із 2020 р. було відзначено зростання по всіх без виключення видів продукції квітникарства: від найменшого рівня зростання в 40,6 % по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» (з 24951 до 35071 тис. дол. США) до найбільшого рівня зростання в 92,2 % по УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» (з 1823 до 3504 тис. дол. США) при загальному зростанні по всіх позиціях на 51,0 % (з 48847 до 73748 тис. дол. США).

Деталізуючи другий виділений період, відзначимо негативний вплив війни на обсяги імпорту переважної більшості видів продукції квітникарства, по загальних обсягах яких спостерігалось падіння на 34,1 % в 2022 р. порівняно з 2021 р. (з 73748 до 48636 тис. дол. США). В аналізованій сукупності за

другий виділений період слід відзначити наявність одного виключення, яке спостерігалось по УКТЗЕД 0603 «Зрізані квіти та пуп'янки» за 2022 рік, коли по цій товарній позиції відбулось зростання імпорту на 19,2 % (з 20652 до 24591 тис. дол. США).

Третій виділений період (2023 р.) характеризувався протирічними тенденціями – як залишення тенденції зменшення рівня імпорту, так і вже прояв тенденції зростання імпорту. Вартісний вираз загального обсягу імпорту в 2023 р. порівняно з 2022 р. зберіг тенденцію до зменшення, але вже лише на 10 % (з 48636 до 43751 тис. дол. США) виключно за рахунок зменшення імпорту на 69,6 % по УКТЗЕД 0603 «Зрізані квітки та пуп'янки» (з 24591 до 7483 тис. дол. США). Проте за 2023 рік вже проявилась тенденція відновлення по трьох видах продукції квітникарства, зокрема на 18,3 % по УКТЗЕД 0601 «Цибулини, бульби, кореневища» (з 8030 до 9496 тис. дол. США), на 21,2 % по УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» (з 1671 до 2026 тис. дол. США) та на 72,5 % по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» (з 14344 до 24746 тис. дол. США).

Четвертий виділений період повною мірою можна охарактеризувати як етап відновлення, в якому загальна тенденція зростання на 26,6 % у 2024 р. порівняно до 2023 р. (з 43751 до 55370 тис. дол. США) сформувалась завдяки тенденціям зростання імпорту по всім видам продукції квітникарства, коли по УКТЗЕД 0601 зростання до попереднього року склало 9,6 %, по УКТЗЕД 0602 – 40,9 %, по УКТЗЕД 0603 – 6,3 %, по УКТЗЕД 0604 – 5,9 %. Слід відзначити, що рівень загального імпорту 2024 р. загалом перевищив і рівень загального імпорту 2020 р. на 26,6 % (для порівняння: 48847 і 55370 тис. дол. США). Єдине виключення було по УКТЗЕД 0603 «Зрізані квітки та пуп'янки» – із фіксацією зменшення на 42,6 % (з 13866 до 7955 тис. дол. США).

Питома вага квітникарської продукції в загальному обсязі українського імпорту за аналізований період мала тенденцію до зменшення – з рівня 0,090 % у 2020 р. до рівня 0,078 % у 2024 р. При цьому, у структурному співвідношенні у межах групи квітникарської продукції посилювалось однозначне переважання по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» з 51,1 % до 63,0 %, зростання ролі УКТЗЕД 0601 «Цибулини, бульби, кореневища» з 16,8 % до 18,8 %, зменшення ролі по УКТЗЕД 0603 «Зрізані квіти та пуп'янки» з 28,4 % до 14,4 % та несуттєве зростання по УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» з 3,7 % до 3,9 %.

У цілому, аналіз показує, що імпорт залишається критично важливим компонентом внутрішнього ринку квітникарської продукції, але тенденції останніх років підтверджують актуальність імпортозаміщення та стимулювання внутрішнього виробництва.

Попри багаторічну домінантність імпортової квітникарської продукції на внутрішньому ринку України, в останні роки спостерігається поступове формування передумов для розширення експортного потенціалу вітчизняних виробників. Зміни у споживчих настроях, прагнення до імпортозаміщення, пошук нових ринків збуту в умовах війни та адаптація до міжнародних стандартів якості стимулюють український квітковий бізнес активніше виходити на зовнішні ринки. У цьому контексті аналіз показників експорту квітникарської продукції дає змогу оцінити реальні масштаби міжнародної присутності галузі та виявити товарні групи з найбільшим потенціалом зростання (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка експорту української квітникарської продукції
у розрізі товарних позицій за 2020–2024 роки**

Показники	Код і найменування позиції товару за УКТЗЕД				Разом
	Цибулини, бульби, кореневища	Інші живі рослини; міцелій грибів	Зрізані квітки та пуп'янки	Листя, гілки, трави, мохи та лишайники	
	0601	0602	0603	0604	
1	2	3	4	5	6
2020 рік					
Вартість, тис. дол. США	18	3629	1521	574	5742
Питома вага в загальному обсязі експорту, %	0,00004	0,007	0,003	0,001	0,012
у відсотках у межах групи продукції квітникарства	0,3	63,2	26,5	10,0	100
Вага нетто, т	3	17971	111	174	x
2021 рік					
Вартість, тис. дол. США	102	3019	3459	1563	8143
Питома вага в загальному обсязі експорту, %	0,00025	0,004	0,005	0,002	0,012
у % до рівня, 2020 р.	566,7	83,2	227,4	272,3	141,8
Вага нетто, т	65	13047	201	558	x

продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6
2022 рік					
Вартість, тис. дол. США	0	1878	1531	1554	4963
Питома вага в загальному обсязі експорту, %	0	0,004	0,003	0,004	0,011
у % до рівня, 2020 р.	0,0	51,7	100,7	270,7	86,4
у % до рівня попереднього року	0,0	62,2	44,3	99,4	60,9
Вага нетто, т	0	9765	148	312	х
2023 рік					
Вартість, тис. дол. США	0	1797	827	1348	3972
Питома вага в загальному обсязі експорту, %	0	0,005	0,002	0,004	0,011
у % до рівня, 2020 р.	0,0	49,5	54,4	234,8	69,2
у % до рівня попереднього року	0,0	95,7	54,0	86,7	80,0
Вага нетто, т	0	9155	53	311	х
2024 рік					
Вартість, тис. дол. США	0	2366	222	1145	3733
Питома вага в загальному обсязі експорту, %	0	0,006	0,001	0,003	0,009
у відсотках у межах групи продукції квітникарства	0	63,4	5,9	30,7	100
у % до рівня, 2020 р.	0,0	65,2	14,6	199,5	65,0
у % до рівня попереднього року	0,0	131,7	26,8	84,9	94,0
Вага нетто, т	0	10620	25	237	х

Джерело: сформовано за [10–14]

У період з 2020 по 2024 рік експорт квітникарської продукції України зазнав значних коливань, зумовлених як глобальними економічними змінами, так і наслідками війни (табл. 3). Аналіз динаміки вартості експорту в цілому та за окремими товарними позиціями свідчить про нестійкий характер зовнішньоекономічної діяльності у галузі.

Узагальнення тенденцій в експорті квітникарської продукції за період з 2020 р. до 2024 р. дало можливість виділити три загальних етапи, зокрема перший етап, що спостерігався з 2020 р. по 2021 р., характеризувався зростанням обсягів експорту. В той час як протягом другого етапу, що відмічався з 2022 р. по 2023 р., домінувала тенденція скорочення експорту. А на третьому етапі (2024 р.) намітилася тенденція початку адаптації. При цьому як основні чинники, що зумовлювали прояв даних тенденцій, можна виділити по експорту квітникарської продукції в перший виділений період стабілізацію логістичних ланцюгів та використання глобалізаційних можливостей виходу на зовнішні ринки, в другий – військову агресію російської федерації проти України, в третій – внутрішньоекономічні трансформації.

Протягом першого виділеного етапу відбулося зростання загального обсягу експорту на 41,8 % (з 5742 до 8143 тис. дол. США) за рахунок зростання експорту по переважній більшості товарних позицій квітникарства, зокрема зростання по УКТЗЕД 0601 «Цибулини, бульби, кореневища» відмічено на 466,7 % (з 18 до 102 тис. дол. США), по УКТЗЕД 0603 «Зрізані квіти та пуп'янки» – на 117,4 % (з 1521 до 3459 тис. дол. США), по УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» – на 172,3 % (з 574 до 1563 тис. дол. США). Виключення першого етапу становила товарна позиція по УКТЗЕД 0602 «Інші живі рослини; міцелій грибів» із скороченням на 16,8 % (з 3629 до 3019 тис. дол. США). В структурному відношенні у межах групи продукції квітникарства однозначне домінування спостерігалось по групі УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів», наприклад, з часткою в 63,2 % у 2020 р.

Більш детальний розгляд особливостей прояву тенденцій другого виділеного етапу дає підстави для підтвердження негативного впливу війни на стан експорту квітникарської продукції. В цілому по групі проявилась тенденція зменшення обсягів експорту в 2022 р. порівняно з 2021 р. на 39,1 % (з 8143 до 4963 тис. дол. США), в 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 20,0 % (до 3972 тис. дол. США). Розгляд ситуації з тенденціями експорту окремих видів квітникарської продукції свідчить про аналогічне домінування тенденції скорочення експорту. Так, за групою УКТЗЕД 0601 «Цибулини, бульби, кореневища», яка і до цього була незначною в межах українського експорту (0,00004–0,00025 % в загальнонаціональному експорті за 2020–2021 рр.), взагалі відбулось

припинення експортних операцій. Домінуюче скорочення за УКТЗЕД 0603 «Зрізані квіти та пуп'янки» характеризувалось рівнем в 54,7 % в 2022 р. до 2021 р. (з 3459 до 1531 тис. дол. США), відповідно, в 2023 р. – на 46,0 % (до рівня 827 тис. дол. США). Менше за темпами скорочення експорту було по УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» – в 0,6 % в 2022 р. до 2021 р. (з 1563 до 1554 тис. дол. США), відповідно, в 2023 р. – на 13,3 % (до 1348 тис. дол. США).

Підставою для виокремлення третього періоду були тенденції по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів». Зародження даної тенденції відбулося вже в 2023 р., коли порівняно з 2022 р. було практично припинено скорочення, яке становило 4,3 % (з 1878 до 1797 тис. дол. США), а в 2024 р. відзначено зростання на 31,7 % (до рівня 2366 тис. дол. США). Це дає підстави щодо розвитку даної тенденції в найближчі роки.

Питома вага квітникарської продукції в загальному обсязі українського експорту за аналізований період мала тенденцію до зменшення – з рівня 0,012 % у 2020 р. до рівня 0,009 % у 2024 р. При цьому, у структурному співвідношенні у межах групи квітникарської продукції незначно посилилось однозначне переважання по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» з 63,2 % до 63,4 %. Інші експортні види продукції квітництва зазнали суттєвих змін, зокрема суттєве зростання в межах групи відзначено по УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» – з 10,0 % до 30,7 % та, навпаки, суттєве скорочення відбулось по УКТЗЕД 0603 «Зрізані квіти та пуп'янки» – з 26,5 % до 5,9 %, а за групою УКТЗЕД 0601 «Цибулини, бульби, кореневища» взагалі відбулось припинення експорту.

Загалом структура експорту квітникарської продукції свідчить про наявність певних ніш на міжнародних ринках, але також – про невикористаний потенціал. Частка експорту у порівнянні з обсягами імпорту демонструє значний дисбаланс, що потребує розробки спеціалізованих стратегій підтримки виробників, орієнтованих на експорт. Розширення присутності українських квітів на зовнішніх ринках може стати одним з напрямів стратегічного відновлення галузі.

Таким чином, динаміка експорту квітникарської продукції вказує на високий рівень чутливості галузі до зовнішніх потрясінь. Разом з тим, наявність навіть часткової позитивної динаміки у 2024 році дає підстави розглядати експорт як перспективний напрям відновлення галузі, за умови покращення інфраструктурного забезпечення, розвитку міжнародної сертифікації та підтримки державної експортної стратегії у сфері нішевого аграрного виробництва.

Досліджуючи стан справ у вітчизняному квітництві важливим є виявлення тенденцій зовнішньоторговельного балансу за даними товарними позиціями. Торговельний баланс відображає різницю між вартістю експорту та імпорту країни. Якщо він позитивний – країна отримує додаткові валютні надходження; якщо негативний – витрачає більше власних ресурсів, ніж отримує від реалізації продукції. Для квітникарської галузі України показники торговельного балансу свідчать про рівень конкурентоспроможності та залежності від зовнішніх поставок (табл. 4).

Таблиця 4

**Динаміка торговельного балансу квітникарської продукції
в Україні за 2020–2024 рр., тис. дол. США**

Рік/Показники торговельного балансу	Код і найменування позиції товару за УКТЗЕД				Разом
	Цибулини, бульби, кореневища	Інші живі рослини; міцелій грибів	Зрізані квітки та пуп'янки	Листя, гілки, трави, мохи та лишайники	
	0601	0602	0603	0604	
2020 рік	-8189	-21322	-12345	-1249	-43105
2021 рік	-14439	-32052	-17173	-1941	-65605
2022 рік	-8030	-12466	-23060	-117	-43673
2023 рік	-9496	-22949	-6656	-678	-39779
2024 рік	-10409	-32495	-7733	-1000	-51637

Джерело: сформовано автором за даними табл. 2–3

У результаті аналізу зовнішньоекономічної діяльності у сфері квітництва (табл. 2–4) встановлено, що імпортна складова тривалий час домінувала на українському ринку. Особливо це проявлялося в сегменті УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» із зростанням частки в загальнонаціональних обсягах імпорту з 2020 р. по 2024 р. з 0,046 % до 0,049 % та у межах групи продукції квітництва – з 51,1 % до 63,0 % відповідно. Пік загального обсягу імпорту зафіксовано у 2021 році (73748 тис. дол. США з рівнем 0,101 % в загальних обсягах імпорту), після чого у 2022 році спостерігалось різке скорочення на 34,1 % (до 48636 тис. дол. США) через вплив повномасштабної війни. В 2023 р. відначено часткове зменшення темпів скорочення імпорту на 10 % (до 43751 тис. дол. США) при прояві тенденцій відновлення імпорту, які набули переважального впливу вже в 2024 р. із загальним зростанням на 26,6 % порівняно до 2023 р. (до 55370 тис. дол. США). Структура імпорту

свідчить про значну залежність внутрішнього ринку від зовнішніх поставок, що потребує заходів щодо імпортозаміщення в окремих товарних групах.

В абсолютному та відносному вираженні аналіз показників експорту квітникарської продукції свідчить про його значно меншу роль, порівняно з імпортом. Підтвердженням цьому є показники його незначної частки в структурі загального експорту в 2020 р. на рівні 0,012 % з проявом тенденції зменшення до 0,009 % у 2024 р. Складовими суттєвого зростання загального експорту в 2021 р. порівняно з 2020 р. на 41,3 % до 8143 тис. дол. США стало збільшення експорту по трьох видах квітникарської продукції (по УКТЗЕД 0601 – на 466,7 % до 102 тис. дол. США, по УКТЗЕД 0603 – на 127,4 % до 3459 тис. дол. США, по УКТЗЕД 0604 – на 172,3 % до 1563 тис. дол. США) при зменшенні по УКТЗЕД 0602 на 16,8 % до 3019 тис. дол. США.

Війна спричинила негативний вплив на експорт квітникарської продукції, що проявилось у тенденції скорочення на 39,1 % у 2022 р. порівняно з 2021 р. до 4963 тис. долл. США, на 20,0 % – у 2023 р. до 3972 тис. дол. США та на 6,0 % – у 2024 р. до 3733 тис. дол. США. Як певний позитивний елемент, можна відмітити зменшення темпів скорочення експорту за роками: з 39,1 % (2022 р.) до 6,0 % (2024 р.). Це дає підстави для сподівання про перехід до відновлення експорту квітникарської продукції протягом найближчих років.

За експертними оцінками, експортна активність концентрується переважно на найближчих до України ринках країн з відносно низькими бар'єрами входу. Це дозволяє оцінювати галузь квітництва як потенційно здатну до зовнішньої експансії у середньостроковій перспективі за умов підтримки державної політики, розвитку логістичної інфраструктури та міжнародної сертифікації продукції.

Оцінка зовнішньоторговельного балансу у сфері квітництва дозволяє визначити ступінь залежності внутрішнього ринку від імпорту, а також виявити наявність або відсутність експортного потенціалу в окремих товарних сегментах галузі. Протягом 2020–2024 років структура співвідношення імпорту та експорту залишалася асиметричною, з явним домінуванням імпорту як за вартісними, так і за кількісними показниками.

Упродовж 2020–2024 рр. за всіма товарними позиціями квітникарської продукції зафіксовано від'ємний баланс, що вказує на стійку імпортозалежність ринку, зокрема по:

– УКТЗЕД 0601 «Цибулини, бульби, кореневища»: від'ємне сальдо коливалось від -8030 тис. дол. США у 2022 р. до -10409 тис. дол. США у 2024 р., що свідчить про стабільну потребу в імпорті посадкового матеріалу. Дана позиція балансу є однією з самих критичних, оскільки з 2022 р. повністю припинився український експорт даного виду продукції;

– УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів»: найбільший розрив у торгівлі – від -12466 тис. дол. США у 2022 р. до -32495 тис. дол. США у 2024 р., що підкреслює структурну залежність внутрішнього ринку від зовнішніх постачальників;

– УКТЗЕД 0603 «Зрізані квіти та пуп'янки»: баланс залишався негативним упродовж усього аналізованого періоду з амплітудою коливань від -6656 тис. дол. США у 2023 р. до -23060 тис. дол. США у 2022 р.;

– УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники»: відзначаються порівняно менші обсяги дисбалансу з коливанням від -117 тис. дол. США у 2022 р. до 1941 тис. дол. США у 2021 р.

Розглядаючи ситуацію по всіх видах квітникарської продукції, слід відзначити, що найменший рівень дисбалансу спостерігався у 2023 р. з рівнем -39779 тис. дол. США, а найбільший – у 2021 р. з рівнем -65605 тис. дол. США. При розгляді окремих видів квітникарської продукції найбільший дисбаланс проявився по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів», з найбільшим його рівнем -32495 тис. дол. США в 2024 р., а найменший – УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» з рівнем -117 тис. дол. США у 2022 р.

Певним рушієм подальшого розвитку галузі квітництва може стати закріплення тенденції зростання експорту по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» за 2024 р. (31,7 % зростання) та абсолютна перевага даного виду товарної продукції (63,4 %) у межах групи продукції квітництва.

Таким чином, зовнішньоторговельна динаміка квітництва вказує на:

- глибоку імпортозалежність у попередні періоди;
- структурну вразливість під час кризових явищ;
- появу можливостей для імпортозаміщення внаслідок трансформації внутрішнього попиту;
- обмежене зростання експортного потенціалу;
- необхідність розробки адаптивних ринкових стратегій з урахуванням міжнародних інструментів підтримки галузі.

Таким чином, представлені дані свідчать про високу волатильність ринку квітникарської продукції, його чутливість до зовнішніх факторів і водночас – наявність потенціалу до відновлення та імпортозаміщення в умовах поступової реалізації економіки відновлення.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1) квітникарство в умовах економіки відновлення може відігравати важливу роль як гнучкий і трудомісткий сектор, здатний забезпечити швидке реагування на зміни зовнішнього середовища. Попри негативний вплив повномасштабної війни на логістику, споживчу поведінку та ринки збуту, галузь демонструє окремі ознаки стабілізації та адаптації;

2) аналіз імпорту квітникарської продукції показав після зростання у 2021 р. істотне скорочення його обсягів у 2022 році, зумовлене воєнними діями, а також поступове відновлення у 2023–2024 рр. У структурі імпорту закріпилось домінування продукції за УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» з часткою в 63,0 % у 2024 р. При цьому залежність внутрішнього ринку від зовнішніх поставок залишається високою, що актуалізує завдання імпортозаміщення;

3) експорт квітникарської продукції з України має нижчий рівень за обсяг імпорту. Після зростання у 2021 р., в експорті, внаслідок війни, сформувалась тенденція скорочення по переважній більшості видів квітникарської продукції. Виключення із проявом зростання було відзначено по УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» у 2024 р., що дає надію відносно включення в дану тенденцію інших видів квітникарської за умови активізації інституційної підтримки та виходу на нові ринки. Основними статтями експорту були наступні види продукції: УКТЗЕД 0602 «інші живі рослини; міцелій грибів» з часткою 63,4 % та УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники» з часткою 30,7 % у межах аналізованої групи;

4) співвідношення між експортом та імпортом підтверджує негативне сальдо зовнішньої торгівлі квітникарською продукцією, що також вказує на потребу пошуку резервів для імпортозаміщення та розширення внутрішнього виробництва.

Таким чином, квітникарство може бути розглянуте як один із пріоритетних напрямів економіки відновлення, який поєднує внутрішній ресурсний потенціал, експортні перспективи, високу додану вартість і здатність до гнучкої адаптації.

Література

1. Principles for Building Resilience: Sustaining Ecosystem Services in Social-Ecological Systems / Biggs R., Schlüter M., Schoon M. L. (Eds.). Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 311 p.
2. Mazzucato M., Kattel R. COVID-19 and public-sector capacity. *Oxford Review of Economic Policy*. 2020. Vol. 36. Issue Supplement_1. P. S256-S269.
3. Hallegatte S., Rentschler J., Walsh B. Building Back Better: Achieving resilience through stronger, faster, and more inclusive post-disaster reconstruction. World Bank, 2018. 40 p.
4. Голодюк Г. І., Гургула Н. М. Аналіз квіткового ринку України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Технічні науки»*. 2021. № 1(96). С. 89-96.
5. Донцова І. В., Гаврилишин В. В. Стан та проблеми розвитку квітникарства в Україні. *Вісник ЛТЕУ. Технічні науки*. 2018. № 20. С. 94-98.
6. Ринок квітів та декоративних рослин в Україні. Скорочений звіт / Мелашенко К., Сльозка Є., Гхазалі Н., Білоброва І., Граб Р. Київ : Клеффманн Групп Юкрейн, 2019. URL: https://www.agroberichtenbuitenland.nl/binaries/agroberichtenbuitenland/documenten/publicaties/2019/04/17/ua-psd-ornamental-study/Ornamental_Market+Study_SHORT_UA+final.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
7. Шварц І., Безсмертна О., Краєвська А., Пелешок А. Перспективи розвитку квіткового ринку України на основі сучасного логістичного підходу. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2023. № 2. С. 97-103.
8. Бутко М. П., Соломаха І. В. Становлення вітчизняного ринку флористичної продукції в умовах євроінтеграції : монографія. Чернівці : ЧНТУ, 2017. 294 с.
9. Порядок ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 428. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.04.2025).
- 10.12 month_2020_goods_position. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (дата звернення: 15.04.2025).
- 11.12 month_2021_goods_position. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (дата звернення: 15.04.2025).
- 12.12 month_2022_goods_position. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (дата звернення: 15.04.2025).
- 13.12 month_2023_goods_position. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (дата звернення: 15.04.2025).
- 14.12 month_2024_goods_position. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (дата звернення: 15.04.2025).

References

1. Biggs, R., Schlüter, M. and Schoon, M.L. (Eds.) (2015), *Principles for Building Resilience: Sustaining Ecosystem Services in Social-Ecological Systems*, Cambridge University Press, Cambridge, Great Britain, 311 p.
2. Mazzucato, M. and Kattel, R. (2020), "COVID-19 and public-sector capacity", *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 36, Issue Supplement_1, pp. S256-S269.
3. Hallegatte, S., Rentschler, J. and Walsh, B. (2018), *Building Back Better: Achieving resilience through stronger, faster, and more inclusive post-disaster reconstruction*, World Bank, Washington, DC, USA, 40 p.
4. Holodiuk, H.I. and Hurhula, N.M. (2021), "Analysis of the flower market of Ukraine", *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya "Tekhnichni nauky"*, no. 1(96), pp. 89-96.
5. Dontsova, I.V. and Havrylyshyn, V.V. (2018), "State and problems of floriculture development in Ukraine", *Visnyk LTEU. Tekhnichni nauky*, no. 20, pp. 94-98.
6. Melashchenko, K., Slozka, Ye., Hkhazali, N. et al. (2019), *Rynok kvitiv ta dekoratyvnykh roslyn v Ukraini. Skorochenyi zvit* [Market of flowers and decorative plants in Ukraine. Short report], Kleffmann Hrupp Yukrein, Kyiv, Ukraine, available at: https://www.agroberichtenbuitenland.nl/binaries/agroberichtenbuitenland/documenten/publicaties/2019/04/17/ua-psd-ornamental-study/Ornamental_Market+Study_SHORT_UA+final.pdf (access date March 20, 2025).
7. Shvarts, I., Bezsmertna, O., Kraievska, A. and Peleshok, A. (2023), "Prospects for the development of the flower market of Ukraine based on the modern logistics approach", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya "Ekonomichni nauky"*, no. 2, pp. 97-103.
8. Butko, M.P. and Solomakha, I.V. (2017), *Stanovlennia vitchyznianoho rynku florystychnoi produktsii v umovakh yevrointegratsii* [Formation of the domestic market of floristic products in the conditions of European integration], monograph, ChNTU, Chernihiv, Ukraine, 294 p.
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), Resolution "Procedure for maintaining the Ukrainian classification of foreign economic activity goods" dated 21.05.2012 no. 428, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2012-%D0%BF#Text> (access date April 15, 2025).
10. State Customs Service of Ukraine (2020), "12 month_2020_goods_position", available at: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (access date April 15, 2025).
11. State Customs Service of Ukraine (2021), "12 month_2021_goods_position", available at: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (access date April 15, 2025).
12. State Customs Service of Ukraine (2022), "12 month_2022_goods_position", available at: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (access date April 15, 2025).
13. State Customs Service of Ukraine (2023), "12 month_2023_goods_position", available at: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (access date April 15, 2025).
14. State Customs Service of Ukraine (2024), "12 month_2024_goods_position", available at: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri#statistika> (access date April 15, 2025).

Колесніков А. В.

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ КВІТНИКАРСТВА УКРАЇНИ ЯК ЧИННИКІВ ЕКОНОМІКИ ВІДНОВЛЕННЯ

Мета. Аналіз зовнішньоекономічних параметрів ринку квітникарської продукції в Україні в контексті розгляду галузі як однієї з пріоритетних в економіці відновлення.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є системний підхід до розгляду суспільних та економічних явищ і процесів. В ході дослідження також використовувались інші методи, зокрема: статистичний метод – для оцінювання тенденцій зміни обсягів імпорту та експорту квітникарської продукції у розрізі кодів УКТЗЕД; абстрактно-логічний – для розуміння закономірностей прояву тенденцій імпорту та експорту квітникарської продукції; табличний метод – для наочності представлення результатів дослідження; метод узагальнення – для формування висновків дослідження.

Результати дослідження. Визначено важливу роль квітникарства як гнучкого і трудомісткого сектора в умовах економіки відновлення. Узагальнено тенденції імпорту квітникарської продукції в Україну за період 2020–2024 рр. та виділено 4 етапи його становлення: зростання імпорту (2021), скорочення імпорту (2022), адаптації (2023 р.) та відновлення імпорту (2024 р.). Узагальнено тенденції експорту квітникарської продукції з України та виділено три переважаючих етапи його становлення, із проявом тенденції зростання експорту на першому етапі (2021 р.), скорочення експорту на другому етапі (2022–2023 рр.) та початку адаптації (2024 р.). Встановлено від'ємний баланс зовнішньоторговельного сальдо квітникарської продукції, що актуалізує потребу в інституційній підтримці розширення внутрішнього виробництва, експорту та імпортозаміщення.

Наукова новизна результатів дослідження. Удосконалено підхід з аналізу зовнішньоекономічних тенденцій квітникарської продукції з врахуванням диференційованих

характеристик результатів аналізу по загальних показниках обсягу імпорту та експорту квітникарської продукції в Україні в розрізі чотирьох видів квітникарської продукції (УКТЗЕД 0601 «Цибулини, бульби, кореневища», УКТЗЕД 0602 «Інші живі рослини; міцелій грибів», УКТЗЕД 0603 «Зрізані квіти та пуп'янки» та УКТЗЕД 0604 «Листя, гілки, трави, мохи та лишайники»), а також тенденцій за етапами становлення експорту (зростання, скорочення, початку адаптації) та імпорту (зростання, скорочення, адаптації, відновлення), що, на відміну від існуючих, дасть можливість підготувати більш обґрунтовані документи з різних питань розвитку галузі квітникарства та ринку квітникарської продукції.

Практична значущість результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані при проведенні аналітичних робіт та обґрунтуванні заходів в стратегічних та програмних документах з розвитку галузі квітникарства та ринку квітникарської продукції, зокрема при виокремленні стратегічних напрямів формування моделі розвитку квітникарства, орієнтованої на адаптивність, експортні перспективи та інтеграцію в економіку відновлення.

Ключові слова: квітникарство, ринок квітникарської продукції, імпорт, експорт, зовнішньоторговельний баланс, економіка відновлення, імпортозаміщення.

Kolesnikov A.V.

ANALYSIS OF THE EXTERNAL ECONOMIC PARAMETERS OF UKRAINE'S FLORICULTURE MARKET AS FACTORS OF THE RECOVERY ECONOMY

Purpose. The aim of the article is to analyse the foreign economic parameters of the floriculture market in Ukraine in the context of considering the industry as one of the priorities in the recovery economy.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the research is the systemic approach to the consideration of social and economic phenomena and processes. During the study, other methods were also used, in particular: the statistical method – for assessing the trends in changes in the volumes of import and export of floriculture products by foreign economic codes of the Ukrainian Classification of Goods for Foreign Economic Activity (UCGFEA codes); the abstract and logical method – for understanding the regularities of manifestation of import and export trends of floriculture products; the tabular method – for the visual presentation of the research results; the generalization method – for formulating the research conclusions.

Findings. The important role of floriculture as a flexible and labour-intensive sector in the conditions of the recovery economy has been determined. The trends of floriculture product imports into Ukraine during the period 2020–2024 have been generalized, and four stages of its development have been identified: import growth (2021), import reduction (2022), adaptation (2023), and import recovery (2024). The trends of floriculture product exports from Ukraine have been generalized, and three predominant stages of its development have been identified, with the manifestation of an export growth trend in the first stage (2021), export reduction in the second stage (2022–2023), and the beginning of adaptation (2024). A negative balance of foreign trade in floriculture products has been established, which actualizes the need for institutional support for the expansion of domestic production, export, and import substitution.

Originality. The approach to the analysis of foreign economic trends of floriculture products has been improved. It takes into account the differentiated characteristics of the analysis results by general indicators of the volume of import and export of floriculture products in Ukraine, in terms of four types of floriculture products (Ukrainian classifier of goods of foreign economic activity (UCGFEA 0601 “Bulbs, tubers, rhizomes), “UCGFEA 0602 “Other live plants; mushroom mycelium,” UCGFEA 0603 “Cut flowers and flower buds,” and UCGFEA 0604 “Foliage, branches, grasses, mosses, and lichens”). The approach also considers the trends by stages of export development (growth, reduction, beginning of adaptation) and import (growth, reduction, adaptation, recovery). In contrast to the existing approaches, this will make it possible to prepare more substantiated documents on various issues of the development of the floriculture sector and the floriculture products market.

Practical value. The research results can be used in conducting analytical work and substantiating measures in strategic and program documents on the development of the floriculture sector and the floriculture products market, in particular, when identifying strategic directions for forming a model of floriculture development focused on adaptability, export prospects, and integration into the recovery economy.

Key words: floriculture, floriculture products market, import, export, foreign trade balance, recovery economy, import substitution.

Дата надходження рукопису: 12.05.2025

Дата прийняття рукопису до друку: 11.06.2025

Дата публікації: 30.06.2025